

Parempi tossun kuin taivaan alla – vai onko?

Pääkirjoitus

Janus

"Parempi tossun kuin taivaan alla" toteamusta kuulee käytettävän perustelemaan yksilön omien toiveiden ja tekemisten sammuttamista toisen hyväksi. Arkisemmassa muodossaan kyse on siitä, kun "äijä" perustelee imuroimaan lähtemistä kavereiden jäädessä viettämään "iloista" iltaa. Äijä ei viittaa sukupuoleen eikä iloinen ole välttämättä totta. Ne ovat stereotyyppioita, joista on tullut normeja, jotka edellyttävät tietyyttyppistä ulkoista käyttäytymistä. Normin vastainen toiminta on erikseen perusteltava.

Kuten useimmissa sanonnoissa, tähänkin leikkisään toteamukseen on sisään kirjoitettu totuus. Kestävää yhteistyötä ei syntyne milloinkaan ilman, että yksittäiset toimijat joutuvat sulauttamaan osan itsestään yhteiseen. Sama logiikka, joka toimii parisuhteessa, toteutuu myös muussa ihmisten välisessä toiminnassa, ja se on nähtävissä myös ryhmätasolla. Mikäli tossun alle ei sopeudu, joutuu taivaan alle: ulos yhteistyöstä tai laajemmin yhteisöstä.

Otsikon toteamus, parempi tossun kuin taivaan alla, nousi mieleeni, kun luin viime keväänä Janus-lehden numeroa, missä lehti vetäytyi pahoitellen irti kahden suomalaisen sosiaalipoliitikon debatoinnista. On selvää, että yksittäiset väittelyt eivät, ainakaan liian pitkinä ketjuina, saa viedä ylenmääräisesti tilaa tieteellisestä lehdestä. On myös selvää, että lehdestä ei saa tulla tanteretta, missä käytetään ei-hyväksyttäviä aseita.

Kyseisellä keskustelulla – tai itse asiassa keskustelu on väärä termi kuvaamaan kahden arvostetun tieteilijän toistensa ohi puhumista – on kuitenkin ehkä laajempikin merkitys suomalaisen yhteiskuntatieteen piirissä. Ja ehkä sen olisi tämän vuoksi suonut jatkuvan. Foorumia en osaa osoittaa, mutta jotenkin kuitenkin. Debatoivaa vuoropuhelua kuulee ja lukee nimittäin varsin vähän.

Edellä kirjoitettu on hieman hämmentävää, kun ajattelee yhteisömme luonnetta. Tieteellisen tiedonmuodostuksen keskeiset vaatimukset, esimerkiksi itsensäkorjaavuudesta, avoimuudesta ja tiedon kumuloitumisesta, olettaisi suuntaamaan toimintaamme kriittisesti kohti toistemme tuotoksia. Joidenkin tieteellisten näkemysten mukaan vain kriisiytymällä voidaan löytää uusia ratkaisuja ja suuresti kriisiytymällä muuttaa ajattelutapojen taustarakenteita, paradigmoja. Tämän näkemyksen mukaan meidän pitäisi ihmisinä kestää hieman enemmän suomalaisen yhteiskuntatieteen hyväksi.

Yksi osa tätä vuorovaikutuksettomuutta on argumentointitaitojen opettelu vähäisyys. Opiskellesamme käytämme kyllä aikaa viittausten oikeinkirjoitusasuun ja tekniikoihin, mutta vähemmän argumentoinnin opetteluun. Nytemmin kirjallisuusviitteiden sähköisestä hallinnasta on näköjään tullut jo oma tuotannonhaaransa erillisine ohjelmistoineen ja internetpohjaisine tietokantoineen. Nämäkin

tulee tietysti omaksua, mutta kannattaisiko korkeakouluopetuksessa korostaa aiempaa enemmän aidon argumentoinnin opettelua, argumentoinnin, jota perustellaan ja josta löytyy yhteinen kieli.

Yhteiskuntapolitiikka-lehdessä oli alkuvuodesta kuvaus siitä, kuinka tiedeyhteisö seuroo hyväksyttävät näkemykset ei-hyväksyttävistä. Keinot ovat monet, kun koko inhimillisen toiminnan kirjo on käytettävissä. YP:n artikkelia oli mielenkiintoista lukea yleisesti, mutta myös siksi, että itse kykeni sijoittamaan syrjäyttämisen keinot omiin havaintoihinsa. Ja erityisesti siksi, että itse kykeni sijoittamaan oman toimintansa tähän poissulkemisen kehikkoon. Tuskinpa meistä kukaan jaksaa aina olla avoimin mielin kaikille uusille näkemyksille, innostaa ohjattaviamme hakemaan uutta näkökulmaa ja kannustaa rohkeasti nousemaan vanhoja näkemyksiä vastaan. On helpompi pitäytyä siinä keskimääräisessä, tavanomaisessa, hyväksytyssä. Olla siis joutumatta taivaan alle. Tai kääntäen olla hyväksyttävän yhteiskuntatieteen tossun alla.

Tieteellistä yhteisöämme haastavat muutkin vaateet. Kansainvälistyminen, niin luonnollinen ja hyvä asia tieteelle kuin onkin, helpottaa ajatusten siirtämistä muualle. Laveasta maailmasta löytyy nopeasti tieteellinen keskustelukumppani jokaiselle halukkaalle, vaikka Suomessa kyseinen erityisalue olisi yhden ihmisen harteilla. Vaarana on, että on miellyttävämpää debatoida samanmielisten ulkomaalaisten kuin asiaa ymmärtämättömien suomalaisten kollegoiden kanssa. Suomen yhteiskuntapolitiikan, jos sellaista yhtenäistä käsitettä on edes mielekästä tavoitella, kannalta on harmillista, jos asiantuntemuksemme on pistemäistä osaamista eikä vuorovaikutuksen kautta kumuloituvaa.

Toinen korkeakouluihin ja tutkimuslaitoksiin virkamiesten suunnasta tuleva paine liittyy lähes yhtiöihannointiin kasvaneeseen näkemykseen suurten lukujen lain kaikkivoipaisuudesta. Hallinnollisten yksikkökokojen muutoksilla pyritään kumuloimaan inhimillistä osaamista kriittisiksi massoiksi. Joka elää, se näkee mitä saatiin aikaan. Pelkästään hallinnollisen uudistuksena uudistus jäänee torsoksi ja puolitiehen. Pitäisi luoda rakenteita, joissa saman alan osaajien vuorovaikutus, verkottuminen ja osaamisen jakaminen kasvaisivat. Tämä voisi tarkoittaa esimerkiksi sellaisia tutkimusohjelmia institutionaalisilta rahoittajilta, joissa aidosti korostettaisiin usean toimijan yhteistyöhön perustuvia hankkeita. Nythän laajoissa ohjelmissa toteutetaan usein samanaikaisesti rahoituksesta kilpailleita hankkeita, joiden keskinäinen tieteellinen vuoropuhelu jää lähes olemattomaksi toteutuen ainoastaan ohjausryhmien ja loppuseminaarin keinoin.

Illoinen poikkeus edelliseen on ollut kolmen kaupunkitutkijan välinen vilkas debatointi pääkaupunkiseudun väestön hyvinvoinnin kehityksestä. Vaikuttaa myös siltä, että keskinäinen kiistely on varsin hyödyllinen menetelmien kehittämisen ja tiedon muodostuksen kannalta. Tekstit ovat olleet kerrassaan nautittavaa luettavaa, koska lukiessa on voinut peilata omaa metodista näkemystään käytävään keskusteluun.

* * *

Nykyisen Januksen toimikunnan työrupeama on päättymässä. Mennyttä kolmivuotiskautta voi pitää monipuolisesti hienona kehitysvaiheena. Päällimmäisinä ovat minulle näkyneet lehden graafisen ulkoasun onnistunut uudistaminen ja lehteen tarjolla olevien artikkeleiden määrän runsastuminen. Nämä molemmat ovat esimerkkejä elinvoimaisesta tieteellisestä lehdestä, jolla on vakiintuneen aseman lisäksi mahdollisuus kehittyä entisestään vahvaksi suomalaisen yhteiskunnan ja kansainvälisten

vertailujen analysoijaksi. Nämä tulokset ovat merkkejä toimineesta yhteistyöstä niin yliopistojen laitosten kesken kuin Turun toimituskunnan sisällä.

Erityiskiitoksen ansaitsevat lehden kehittämistyöstä käytännössä vastanneet päätoimittaja Susan Kivalainen ja toimitussihteeri Henna Isoniemi. Kiitos Molemmille!

Sakari Kainulainen

Sosiaalipoliittisen yhdistyksen esimies

sakari.kainulainen@diak.fi